

Το κενό ως κοινό

Ελένη Μαστρογεωργοπούλου_ Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

email: eleni@ludd.gr

Βασικό Ερώτημα

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η αναζήτηση, η αναγνώριση, η κατανόηση και η καταγραφή των νοητικών, ψυχικών και κοινωνικών διεργασιών που συμβαίνουν κατά την βίωση και την αντίληψη του κενού αλλά και η διερεύνηση των υπαρκτών και δυνητικών πρακτικών «λαθραίας δημιουργικότητας» [De Certeau], κατοίκησης και τελικά, μετατροπής του κενού σε κοινό.

Θεωρητικό Υπόβαθρο

Οι τaráτσες, οι ακάλυπτοι, τα ακατοίκητα κτίσματα, τα άκτιστα οικόπεδα, τα εγκαταλειμμένα εργοτάξια κ.λ. -χώροι παραδομένοι στην αοριστία και την αχρονία, στιγματισμένοι από την ανθρώπινη απουσία και την φυσική φθορά- αποκαλούνται, κατά την αρχιτεκτονική ορολογία, “αστικά κενά”. Στα αστικά κενά συντελείται μια ανατροπή στη ροή της καθημερινής ζωής και δομείται ένα εύφορο έδαφος για δράσεις. Το κενό πέρα από την πατίνα του χρόνου, φέρει και τα ίχνη μιας αλλοτινής ζωής αγγίζοντας έτσι τις ρίζες της εκάστοτε κουλτούρας και αφυπνίζοντας την συλλογική μνήμη. Ταυτόχρονα, το χωρικό κενό γεννά και ένα ψυχικό κενό, ένα ανεκπλήρωτο, το οποίο θέλει να αναπληρώσει η νόηση μέσω της φαντασίας και έπειτα η πράξη μέσω της δημιουργικότητας. Τέλος, το κενό, συνήθως ερειπιώδες και μυστηριώδες, τρέφει την ανάγκη του παιχνιδιού -του ενδεχομένως επικίνδυνου παιχνιδιού- και την χαρά της εξερεύνησης και της ανακάλυψης της πόλης.

Γλωσσάρι

Ερείπιο: το κενό, χώρος σε κατάσταση όχι μόνο ερείπωσης αλλά και ερήμωσης· συνιστά όχι μόνο φυσικό αντικείμενο αλλά, πάνω απ’ όλα, κοινωνικό φαινόμενο

ερείπιο: ακατοίκητο κτίσμα

αφανισμένο ερείπιο: άκτιστο οικόπεδο

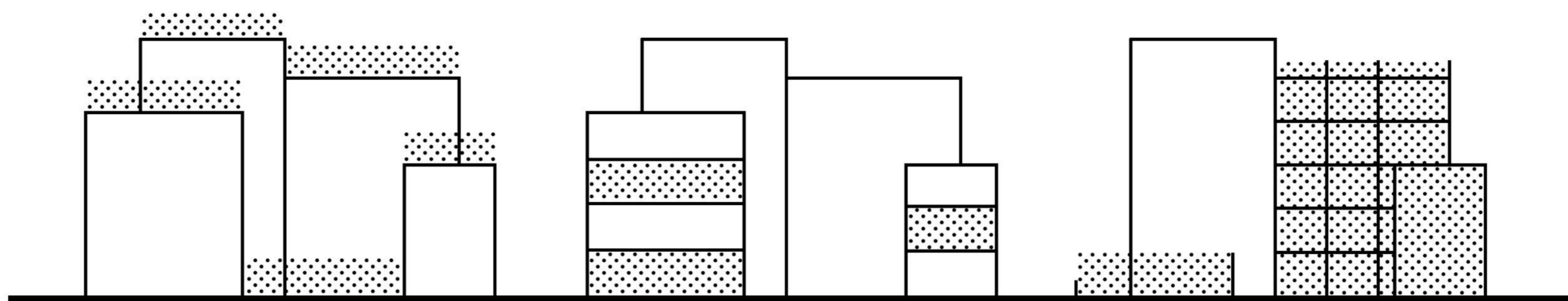
«ανεστραμμένο» ερείπιο: εγκαταλειμμένο εργοτάξιο [Smithson]

«πρωθύστερο» ερείπιο: τaráτσα, ακάλυπτος [Κούρος]

Συμπεράσματα Μελέτης



Τα κενά, στον βαθμό που είναι οριακοί χώροι -ταυτόχρονα μέσα αλλά και έξω από την πόλη-, αποτελούν τα πιο τρωτά σημεία του αστικού ιστού και έτσι, συγκροτούν ένα εύφορο έδαφος για την αμφισβήτηση της σύγχρονης αστικής δομής και την ανατροπή του σύγχρονου πολιτικο-οικονομικού συστήματος. Με αυτόν τον τρόπο, το αστικό κενό συνιστά έναν εν δυνάμει κοινό χώρο. Σε αντίθεση με τον δημόσιο χώρο, ο κοινός χώρος ορίζεται μέσα από αυθόρμητες και αυτοσχέδιες πρωτοβουλίες από τα κάτω. Εκεί «οι άνθρωποι δεν χρησιμοποιούν απλώς μια περιοχή παραχωρημένη από μια αρχή. Στην πραγματικότητα πλάθουν οι ίδιοι τον χώρο επινοώντας νέες μορφές κατοίκησης σύμφωνα με τις ανάγκες και τα οράματά τους» [Σταυρίδης].



Μελλοντική Έρευνα

Οι βιωματικές ποιότητες του κενού -όπως η ποικιλία, η δυναμική, η αταξία- θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως πηγή έμπνευσης για την αρχιτεκτονική θεωρία και πρακτική και να μεταφραστούν σε σχεδιαστικές αρχές ή/και να καθορίσουν νέες κατασκευαστικές μεθόδους. Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσε να εκδηλωθεί μια νέα τάση στην αρχιτεκτονική που όχι μόνο θα συμβαίνει στο κενό αλλά και θα εκφράζει το ίδιο το κενό, μια αρχιτεκτονική “του κενού” -της απροσδιοριστίας-, η οποία θα εκφράζει την «αισθητική της ασυμφωνίας και των αλλόκοτων συσχετισμών» [Edensor].

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- De Certeau Michel, Επινοώντας την καθημερινή πρακτική: η πολύτροπη τέχνη του πράττειν
- Κούρος Πάνος, Αισθητική του Αρχιτεκτονικού Ερείπιου
- Κωτσάκης Δημήτρης, Η Δυναμική του Κοινού: ταξικές αντιθέσεις και ηγεμονία στον κοινωνικό χώρο
- Smithson Robert, Τέσσερα Κείμενα
- Σταυρίδης Σταύρος, Κοινός χώρος: Η πόλη ως τόπος των Κοινών
- Trigg Dylan, The Aesthetics of Decay: Nothingness, Nostalgia and the Absence of Reason